

DEKORAN

JOHN MADDOX ROBERTS

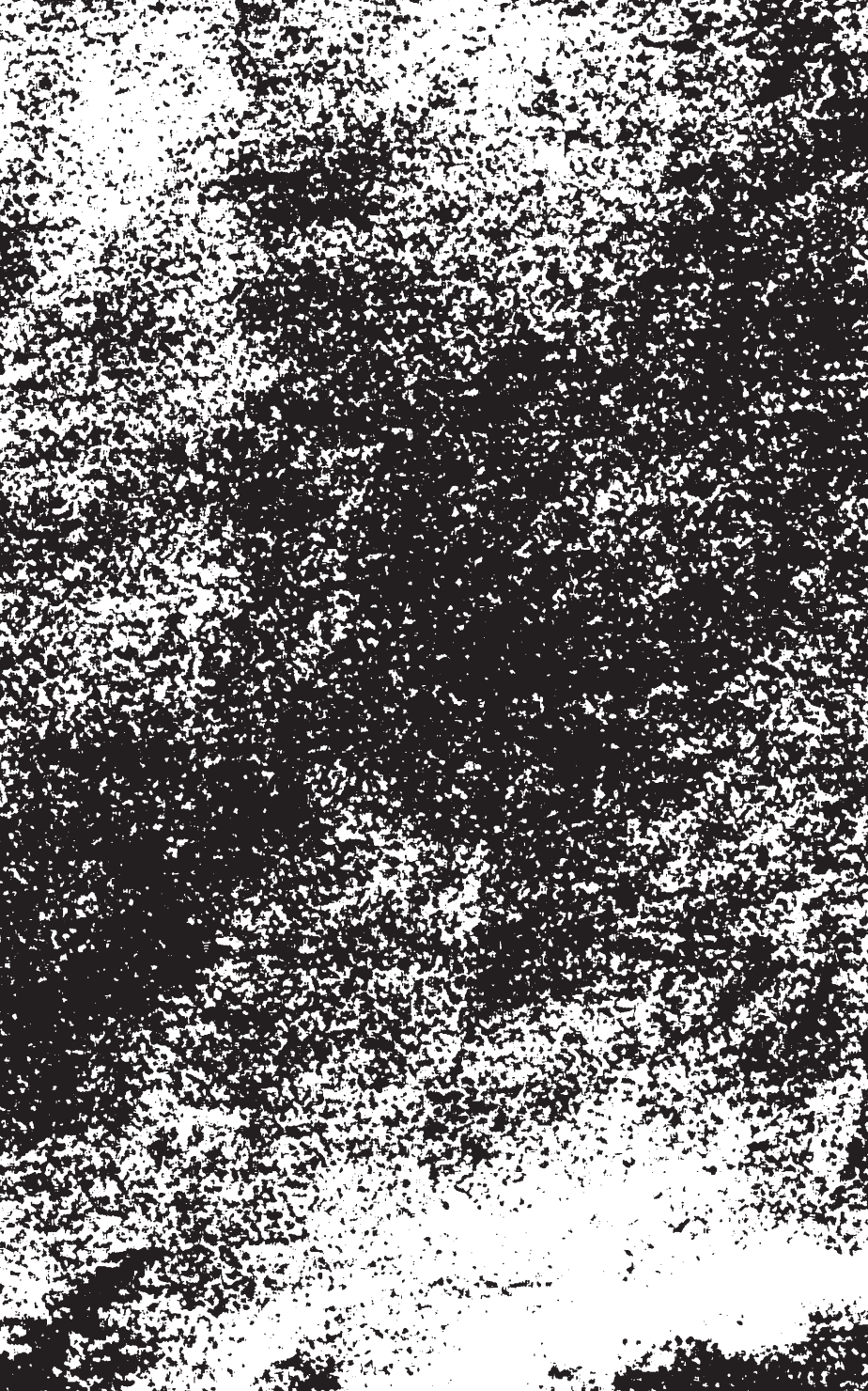
SPOR VIII

DETEKTIVNÍ ROMÁN Z ANTICKÉHO ŘÍMA

DECIVS CAECILIUS METELLUS V ROLI SPASITELE STÁTU!

POMSTA ŘÍČNÍHO BOHA

JOHN MADDOX ROBERTS

VIII SPQR VIII

POMSTA ŘÍČNÍHO BOHA

SPQR — senatus populusque romanus
tj. senát a lid římský

Dokořán

John Maddox Roberts

**Pomsta říčního boha
SPQR VIII**

Copyright © 2004, 2012 by John Maddox Roberts

Translation © Petra Pachlová, 2011, 2012

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické)

Z anglického originálu SPQR VIII. The River God's Vengeance

přeložila Petra Pachlová

Redakce Tereza Kodlová

Obálka Vojtěch Domlátil

Sazba David Greguš (pdf)

Odpovědný redaktor elektronické verze Juan Zamora (epub, mobi)

Konverze do elektronické verze Marek Pečenka a David Greguš

Vydalo v roce 2012 nakladatelství

Dokořán s. r. o., Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, <http://www.dokoran.cz>

(530. publikace, 65. elektronická, pdf)

(531. publikace, 66. elektronická, epub)

(532. publikace, 67. elektronická, mobi)

ISBN 978-80-7363-468-1 (pdf)

ISBN 978-80-7363-469-8 (epub)

ISBN 978-80-7363-470-4 (mobi)

**Věnuji
Barbie Lightové**

Třicet let, kdy jsme se neviděli,
bylo neskutečně dlouhých

1

Byl to ten nejhorší rok v dějinách Říma. Nu, možná nebyl zase tak špatný. Vezměme například rok, kdy Hannibal porazil naše legie u Trasimenského jezera, nebo ten, kdy je rozdrtil u Kann. Od Hannibala jsme se toho naučili spoustu. Možná nejhorší rok byl ten, kdy Brennus a jeho Galové vpadli do města, zničili ho, vydrancovali a vymohli si nehoráznou daň. Na oplátku nám Brennus věnoval jednu z našich nejlepších okřídlených vět. Když byl poplatek odvážen, konzulové začali protestovat, že váhy jsou nepoctivé, a tak Gal přihodil svůj meč na druhou misku vah a prohlásil: „Běda poraženým!“ Na Gala uměl skvěle latinsky. Vzali jsme si tuhle jeho lekcí k srdci a nemilosrdně ji uplatňovali na každém, kdo se s námi v následujících letech dostal do konfliktu.

Jenže zmíněné události se odehrály před staletími. Rok, který mám nyní na mysli, byl zdaleka tím nejhorším, jež město zažívalo během mého života. V porovnání s ním byl rok Katilinova spiknutí hotovou slavností.

V ulicích se denně střetávaly a bojovaly gangy Klodia, Milona, Plautia Hypsaea a několika dalších. Podporoval je zkorumpovaný senát, jehož členové se svorně rozhořčovali nad výtržnostmi, ale v soukromí jeden jako druhý podporovali ten či onen gang. Politická situace byla tak chaotická, že si nikdo nebyl jistý, zda je i dnes konzulem ten, kdo jím byl včera. Kdyby nepřátelé Říma viděli, jak to ve městě vypadá, bezpochyby by je to omráčilo.

A že jsme toho roku o nepřátele nouzi neměli. Na východě Krassus střídavě bojoval proti řadě národů, jež se většinou ničím neprovini-ly, a sbíral síly a peníze na svou plánovanou válku proti Parthům. Na severu to vypadalo, že se Caesar rozhodl vymazat celou galskou rasu. A nejen to, on dokonce zaútočil na zamlžený, mýty opředený ostrov Británie. Prostí občané oslavovali Caesarovo válečnické úsilí, protože je vždycky příjemné zaobírat se masakrem cizinců z velké

vzdálenosti. A skromné bohatství plynoucí z Galie bylo více než do-
rovnáno hordami levných galských otroků. Ti zaplavovali Itálii, dál
stlačovali ceny všeho a vyháněli i těch pár zbývajících rolníků na
jih z jejich půdy, aby se uvolnil prostor neustále se rozrůstajícím
latifundiím prosperujícím z práce otroků.

Jak si jistě umíte představit, byl to ideální čas pro mě, Decia Cae-
cilia Metella mladšího, abych povstal a naplnil svůj osud spasitele
státu – jenže to jsem udělat nemohl, protože jsem měl moc práce.
Právě jsem totiž zastával úřad edila.

Ze všech úřadů Římského státu je právě ten edilův nejobtížnější,
nejnepříjemnější a zdaleka nejnákladnější. Edilové dohlížejí na trhy,
ulice a budovy měst. Musejí postihovat lichvářství, hlídat poctivost
stavebních dodavatelů, vyhánět z města zakázané kultury, sledovat
údržbu stok a kanálů, aby byly čisté a provozuschopné, a také kont-
rolovat veřejné domy.

Naprostο nejhorší jsou ale starosti s hrami.

Ludi představují oficiální hry státu a zahrnují divadelní předsta-
vení, závody vozatájů, veřejné oslavy svátků a všechny mimořádné
slavnosti k uctění bohů. Stát na tyto činnosti poskytuje jen skoupý
příděl. Výše sumy byla ustanovena v době, kdy Řím a hry byly mno-
hem menší, než jsou dnes. Jakékoli náklady přesahující tento příspě-
vek, což je řekněme 90 procent současných výdajů, musejí zaplatit
sami edilové.

A pak tu byla ještě *munera*. Na ni jste potřebovali divoká zvířa-
ta a gladiátory a jediná *munera* mohla snadno stát víc než všechny
ostatní hry celého roku dohromady. Cizinci si často myslí, že *muneru*
organizuje stát, ale není to pravda. Jedná se o pohřební hry pořáda-
né zcela na účet jednotlivců. Někteří edilové uspořádali v minulosti
společně *ludi* i *muneru*, aby si zajistili popularitu. A lid začal brzy
muneru očekávat a vyžadovat.

Ironií bylo, že pro zvolení do vyššího úřadu se edilát výslovně
nevyžadoval. Teoreticky mohl člověk kandidovat na prétora po
úspěšném kvestorátu za předpokladu, že splnil věkovou hranici. Ve
skutečnosti byly jakékoli podobné snahy směšně marné. Jediná na-
děje, že vás zvolí prétozem, závisela na voličích, kteří pro vás ale
hlasovali jen v případě, že jste jim poskytli nezapomenutelné hry.

A proto bylo zvolení do nejvyšších úřadů možné pouze v případě, že jste se během edilátu finančně zruinovali.

Pochopitelně pokud jste nebyli Pompeiem. Ten vždycky představoval výjimku z pravidel, jež se týkala všech ostatních, dokonce i Caesara a Krassa. Pompeius byl zvolen konzulem, aniž by kdy zastával jediný z nižších úřadů. Jenže velice úspěšnému generálovi se dá leccos odpustit, obvlášt' pokud jeho nadmíru věrné legie rozbijí tábor za branami města.

Výsledkem bylo, že úřad zatížil edila velkými dluhy, a trvalo léta, než je splatil. Člověk se může pozastavit nad tím, že úředníci pověřeni odhalováním korupce byli právě ti, kdo měli dluhy a stále se jim nedostávalo peněz. Byla to jen jedna z anomálií našeho trouchnivějšího staromódního republikánského systému, systému, který měl brzy skončit, ačkoli tehdy jsme to ještě netušili.

Netřeba dodávat, že moje mysl se tehdy nezaobírala blízcím se koncem republiky, ani mými dluhy, o nichž jsem věděl, že jsou nevyhnutelné. Myšlenky mi plně zaměstnávalo množství povinností, neuvěřitelné břímě mého úřadu. Poté, co jsem si odsloužil sotva čtvrtinu z roku svého edilátu, jsem si byl jistý, že už nemůže být hůř. Jako obvykle jsem se mylil.

Všechno to začalo v okamžiku, kdy se zřítíla jedna budova.

„Tady je další tělo!“ vykřikl státní otrok, kterého už jeho úkol nudil. Jednalo se snad o padesátou mrtvolu objevenou v ruinách. Ta budova byla, tedy bývala, abych se vyjádřil přesně, pětipodlažní *insula* podobná mnoha jiným toho druhu, jež se v Římě v té době stávaly nepříjemně běžnými – mohutný blok bytů postavený z nekvalitního dřeva a zdva, co nejvíce napěchovaný zbídačenými rodinami nastrkanými do horních pater. Ve dvou nejnižších patrech v několika slušných bytech, kde tekla voda, bydleli bohatí a přiměřeně zámožní lidé. Na úrovni ulice bývaly většinou obchody, ale tenhle dům byl výhradně obytný. Občas jediná *insula* zabírala celý městský blok. Stavby to byly přecpané, ponuré, zavšivené a hořlavé stejně jako olejem nasáklá pohřební hranice.

Nu, tedy myslím, že chudí někde musejí žít. Spoustu takových domů zničí občasná zemětřesení a o nic menší počet padne za oběť zanedbání a nekvalitní konstrukci.

Záchranné práce na této budově byly o to smutnější, že ještě voněla novotou, malta skoro ani nezaschla a ze dřeva byla cítit sladká pryskyřice. Tohle se nemělo stát. Což neznamenalo, že se to stejně čas od času nepříhodilo. Zákony týkající se stavebních materiálů a konstrukčních norem byly přísné, přesně stanovené a naprosto a otevřeně přehlížené. Bylo mnohem levnější podplatit úředníka než stavět podle zákona.

„Vyneste tělo,“ přikázal jsem skupině otroků, kteří stáli opodál s náradím a nosítky. Tihle otroci patřili k nejposlednějším, starali se o *puticuli*, veřejné pohřební jámy za městem. Dostali tuhle práci, protože se neostýchali dotýkat se mrtvol. Při podobných neštěstích nešlo provést očistné rituály dřív, než byla těla vyproštěna z trosk a vystavena na volném prostranství, kde je *libitinarii*, obstaravatelé pohřbů, mohli zaopatřit.

V té chvíli už na malém náměstí před zřícenou *insulou* ležela dlouhá řada mrtvol, z nichž spousta byla ošklivě znetvořena, jiné oběti byly téměř nepoznamenané a nejspíš se udusily. Byla tam nemluvňata a staří lidé, mladí muži a ženy, otroci i svobodní občané. Kolem nich se tlačil velký dav lidí, kteří se snažili identifikovat příbuzné a své milované; všichni vzlykali a obávali se toho, co najdou. Rozléhal se všeobecný hluboký nárek čas od času přerušovaný hlasitým, kvilivým výkřikem, když nějaká žena mezi mrtvými poznala svého manžela, otce nebo dítě.

Přežilo jen málo lidí a ti byli odneseni na Tiberský ostrov, aby jim byla poskytnuta co nejlepší možná péče a také aby jejich křik a sténání dál neumocňovaly vřavu.

„Cestu!“ zavolal liktor. „Cestu pro *interrexe*!“ Dvě řady liktorů si prorážely cestu na náměstí a svými *fascēs* odstrkovali truchlící a zvědavce. Za nimi kráčel muž, jenž měl veškerou moc a vážnost konzula, ale ne jeho titul, ani prokonzulární jmenování. Loňské volby doprovázely takové skandály, výtržnosti a soudní procesy, že konzulové ještě nesměli převzít své úřady, a proto byl jmenován *interrex*, aby vládl místo nich. Tento byl náhodnou můj příbuzný, zvučně pojmenovaný Kvintus Caecilius Metellus Pius Scipio Nasika.

„Kolik mrtvých?“ zeptal se mě.

„Zatím asi padesát,“ pověděl jsem mu, „ale odklidili jsme teprve

horní patra. Bude jich víc. Myslíš, že je třeba vyhlásit den smutku?“ Metellus Scipio byl také *pontifex* a mohl ho nařídít.

„Pokud bude seznam mrtvých hodně dlouhý či se tam najde někdo významný, požádám o něj v senátu. Ale zdá se to dost zbytečné. Tenhle rok je už natolik krvavý, že by celé město mělo nosit černé tógy a nechat si růst vousy.“

„Svatá pravda,“ přikývl jsem, „ale jsem rozhodnutý pohnat před soud toho, kdo postavil tuhle lumpárnu. Úplně nová *insula* nemá nárok se zřítit, pokud není zemětřesení. Ani termity ještě neměli čas se do ní pustit.“

„Aspoň že tam nevypukl požár,“ poznamenal. Když se takováhle budova zřítí kvůli nějakému ohni na vaření či topení, plameny se snadno rozšíří po celém městě.

„Malý dar od Jupitera,“ řekl jsem. „Stalo se to těsně před svítáním. Žádné ohně ještě nebyly rozdělaný a všechna noční světla už vyhořela.“

„Je to tragédie,“ přemítal, „ale mohlo to být horší. Zjisti, kdo je za to zodpovědný, a sděl mi jeho jméno. Ty budeš příliš zaneprázdňný, abys vedl žalobu, ale mezi mladšími členy rodiny můžeme najít někoho, komu to budeš moct předat. Mému synovi by se ta zkušenost hodila.“ Přirozeně se pokusil využít katastrofu pro politickou výhodu své rodiny; takové věci jsme dělali pořád. Jeho další slova mě však omráčila.

„Mimochodem, když mluvíme o mých dětech“ – rozhlédl se, aby se ujistil, že nás nikdo jiný neposlouchá – „nech si to ještě chvíli pro sebe, ale rodina souhlasila, že si moje dcera vezme Pompeia.“

„Mluvíš vážně? S Pompeiem bojujeme už léta!“ Pořádně mě dopálilo, že jsem nebyl k té rodinné poradě přizván. Navzdory mému věku, vážnosti a zkušenostem mě starší členové rodiny stále považovali za příliš mladého a nespolehlivého, abych se účastnil jejich zasedání.

„Bylo rozhodnuto, že nastal čas, aby se znovu přehodnotily některé spojenecké svazky.“

Nemusel mi to dvakrát vysvětlovat. Rodina se domnívá, že nejnebezpečnějším mužem je momentálně Caesar.

„Ale Pompeiovi stoupenci volají po diktatuře! Přece je nebudeme podporovat, nebo ano? To radši dobrovolně odejdu do exilu.“

Povzdychl si. „Decie, kdybys jen tušil, kolik starších mužů z rodiny už stejně volá po tom, abys tam odjel. Ne, jsi zbytečně dramatický; přijdeme na něco, co uspokojí každého.“

„Takové řeči už jsem slyšel dřív. Věřím v princip kompromisu, ale pokud jste vymysleli úřad mezi konzulem a diktátorem, strašně rád si to poslechnu.“

„Dej tomu čas,“ řekl. „Hlavně zjisti, kdo je zodpovědný za tohle,“ široce máchl směrem k hromadě sutí, „a Pompeiem ať se zabývají vyšší autority.“

Pompeius byl toho roku prokonzulem obou hispánských provincií, ale nebojovalo se v nich, tak jejich správu přenechal legátům, zatímco sám zůstal v Itálii, aby dohlédl na chaotické dodávky obilí – a jak se zdálo i na vyjednání výhodného sňatku.

Měl jsem to předvídat. Před několika lety podobné politické žehlení špatných vztahů vyústilo v mé zásnuby a nakonec ve svatbu s Julií, Caesarovou neteří. Otřásl jsem se, když jsem si představil, jak Julie přijme tuhle změnu v rodinném postavení.

Státní otroci celý den usilovně pracovali v troskách, nakládali suť na vozíky, jež posléze odtáhli ven k jedné z městských skládek odpadu, většinou zavážek, které měly vytvořit rovnou plochu pro neustále se rozšiřující čtvrti za prastarými hradbami. Tito otroci nenáleželi ve skutečnosti státu, který měl v té době relativně málo otroků. Vlastnil je *publicanus*, jenž měl na takovouto práci smlouvu. Jemu patřily i vozíky a volí.

On sám stál u jednoho z vozíků, *stylem* si dělal poznámky na voskovou tabulku, očividně si vedl záznam o vozech a jejich nákladech. Byl to velký, drsně vyhlížející člověk, jak už takoví dodavatelé nekvalifikované práce bývají. Jejich otroci představovali spodinu trhu, někdy se jednalo o zločince či povstalce prodávané po houfech cizími králi. Když jsem k němu přistoupil, úsečně kývl.

„Dobrý den, edile. To je zmatek, vidíte?“

„To tedy ano a já stále přemýšlím proč.“ Poklepal jsem na jednu cihlu hozenou na vůz. „Všechno je nové a zdánlivě pevné.“

„Vypadá to tak, že?“ Podal tabulku asistentovi a vzal jednu cihlu z vozíku. Odlomil trochu malty, stiskl ji mezi palcem a silným ukazováčkem a rozdrobil ji na prach. „Tak především levná malta, ale

proto ten dům nespádl. Vidíte, část nad zemí vždycky vypadá dobře – jak jinak by přiměli nájemníky, aby se nastěhovali? Ale vsadím se, že až se dostaneme do sklepa, najdeme shnilé dřevo a ještě ho bude málo. Svislé nosníky nemají mít mezi sebou víc prostoru než jeden egyptský loket, ale já viděl, jak daleko jsou od sebe. Klidně byste si mezi ně pohodlně lehl. Základy jistě nebudou dostatečně hluboké a budou spočívat na říčním bahně místo na šterku, kterého má být tak do výšky člověka, jak vyžadují předpisy. Kde se to snadno a rychle nepozná, tam stavitelé snižují náklady.“

„To je hanebné,“ prohlásil jsem znechuceně, ale vůbec mě to nešokovalo. „Jak je možné, že jim to prochází? Proč nespádnou všechny budovy?“

Obdařil mě dobrácky cynickým úsměvem. „Obvykle nestojí dost dlouho. Kolikrát podobná *insula* nevydrží ani deset let, protože podlehe požáru. A kdo si pak všímá porušených předpisů?“

„Všichni stavitelé v Římě by měli být zmrskáni v cirku,“ prohlásil jsem.

„Nu, to je práce edilů, ne?“ Bylo zřejmé, co chce naznačit: každý z mých předchůdců v úřadu byl podplacen, aby se díval jinam, když se tyto smrtící pasti stavěly.

„Patrně budu potřebovat, abyste svědčil před soudem,“ řekl jsem mu.

„Jsem vždy k službám senátu a lidu,“ prohlásil s tou úžasnou podlézavou pokorou, již umějí předvést pouze obrovití brutální muži, když jednají s nadřízenými.

„Vaše jméno?“

„Markus Kaninus, pane.“

„A od koho že jste získal smlouvu?“

„Od cenzora Valeria, pane.“ Jednalo se o Marka Valeria Messalu Nigera, jenž zastával úřad konzula asi před sedmi lety, a rok předtím, než jsem na sebe naložil to tíživé břemeno úřadu, byl stále cenzorem.

Rozhlédl jsem se kolem po Hermovi, mém osobním otrokovi, který mi nesl všechny psací potřeby a měl stát poblíž a dělat poznámky. Jako obvykle se někde zašil. Začal jsem místo obcházet a promýšlel jsem, jak ho potrestám.

Nakonec jsem ho našel. Stál u jednoho vozu na suť, jenže na tohle byly naložené dřevěné trámy. Našel si prastarou římskou zá-

bavu – vyrýval do dřeva své jméno. Toto požehnání široce rozšířené gramotnosti nese v Římě každá zeď, památník i strom. Graffiti je jedinou uměleckou formou, kterou jsme neukradli Řekům ani Etruskům.

„Zlepšuješ si svou písařskou zručnost, Herme?“ zeptal jsem se.

Sklapl nůž, zastrčil si ho za opasek tuniky a tvářil se, že si nevšiml hrozivého tónu mého hlasu. „Tohle je čerstvé dřevo,“ prohlásil a poklepal na právě vyrytý nápis. Musel jsem připustit, že jeho práce byla celkem precizní. Z řezů vytékaly krůpěje mízy.

„Opravdu? Zajímalo mě, jak může budova postavená z nového materiálu spadnout, ale dozvěděl jsem se, že ve stavebnictví existuje spousta malých špinavých tajemství.“

„Takhle čerstvé dřevo by se na stavbu vůbec nemělo použít,“ pokračoval.

„Vážně?“ Popravdě jedinou zkušenost se stavbami jsem získal v armádě při budování mostů a konstrukcí sloužících k obléhání. K tomu se používalo jakékoli dřevo, které bylo právě po ruce, obvykle uříznuté na místě.

„Mělo by vyžrát a vyschnout. Čerstvé dřevo se rychle zkroutí a shnije, a to nezmiňuji, že všechna jeho míza dokáže hořet jako hrnčířova pec.“

„Nepovídej. Někdo si užije spoustu zábavy, až požene tyhle lidi před soud.“ Nebyl jsem ve skutečnosti tak nechápavý, jen zahloubaný. Moje mysl se stále zaobírala tím, že si dcera Metella Scipiona vezme Pompeia. Pokud by došlo k roztržce mezi Caesarem a Pompeiem, rodina by mohla požadovat, abych se s Julií rozvedl. Co bych pak dělal? Všiml jsem si, že Hermes vyryl své jméno na všechny trámy nakupené na voze.

„Věděl jsem, že dát ti ten nůž byla velká chyba.“ Před několika lety ho dostal k saturnáliím; byl vyroben tak, aby se pěkná galská čepel důmyslně ohnula zpátky do rukojeti. Ostří nebylo delší než šířka mužské dlaně, takže jsem nemohl být obviněn z toho, že ozbrojuji otroka. „Předpokládám, že tě uspokojuje vědomí, že tvé jméno je odsouzené k věčnému spočinutí na dně skládky.“

Usmál se. „Někde musím trénovat. Vy mi nikdy nedáte dost času.“

„V životě jsi pořádně nepracoval ani celý jeden den, darebáku.“

Hermes byl v té době pohledný, urostlý mladý muž, bylo mu něco málo přes dvacet, byl snědý a vytrénovaný od té doby, co mě doprovázel na vojenském tažení v Galii, v Římě pak cvičil skoro každý den v *ludu*. Pro zbraně projevoval nadšení jako dychtivý student, ale tohle zapálení pro psaní bylo nové. Měl bystrou mysl, jež pěkně doplňovala jeho nesčetné zločinecké sklony. Před několika lety mi ho věnoval strýc jako dárek, když jsem si zakládal vlastní domácnost. Navzdory svému řeckému jménu byl rodilý Říman.

„Další těla jsou tady!“ zakřičel otrok.

„Dostávají se dolů do příbytků bohatých lidí,“ poznamenal Hermes.

„Tak se pojďme podívat, koho tu máme.“ Přešli jsme k sutinám, jež na sebe pomalu braly podobu jámy, jak otroci odváželi trosky střechy a horních pater. Přízemí se propadlo do sklepa. Jako ve většině podobných domů jenom přízemí mělo rozvedené vodovodní potrubí. To bylo krátce potom, co budova spadla, uzavřeno, ale ještě stačila vytéct jedna či dvě stopy vody, a teď se na její hladině ve sklepě pohybovaly kusy dřeva a vyčnívaly z ní zbytky zdiva.

Otroci podávali těla dělníkům nahoře. Většina mrtvých byli pochopitelně otroci. Domácnost bohatého člověka měla mnohem více otroků než rodinných příslušníků. Mrtvoly byly vesměs nahé či téměř nahé, protože neštěstí se přihodilo v noci, když všichni spali. Může být obtížné rozeznat otroka od chudého svobodného občana, pokud jsou oba nazí, ale zřídka je potíží rozlišit služebnictvo od bohatých, ať jsou v šatech, nebo bez nich.

Hermes se zastavil u řady těl. Byli to asi domácí otroci, protože na jejich tělech chyběly nejen známky po tvrdé práci, ale i šperky.

„Ať už byl jejich pán kdokoli, neměli ho rádi,“ poznamenal Hermes.

„Všiml jsem si.“ Mnoho otroků mělo kolem krku nasazený obojek uprchlíků. Pozastavil jsem se u dívky, jíž nemohlo být víc jak šestnáct. Přestože byla celá od prachu ze sutin, bylo zřejmé, že musela být výjimečně krásná. Na krku měla jeden z těch obojků. Bez přemýšlení jsem kývl na dva státní otroky. „Otočte tuhle.“

Státní muži se sehnuli, popadli ji za ramena a kotníky a přetočili ji na obličej. Dívčina záda, zadek a stehna byly zjizvené změtí

hlubokých, ošklivých ran po biči. Tohle neudělal někdo, kdo si hrál s obřadním bičíkem *flagellum*, který sice šlehne, ale neřízne. Stopy po úmyslně zasazených ranách ukazovaly na *flagrum* s bronzovými háčky. Stovka šlehnutí takovým bičem dokáže zabít dospělého muže. Mnoho ran bylo tak čerstvých, že krvácely ještě před několika hodinami, a ty překrývaly starší, částečně zahojené šrámy.

„Co mohlo takové dítě udělat, aby si zasloužilo tak nepřiměřený trest?“ dumal jsem.

„Ještě jsme neviděli paní domu,“ řekl Hermes. „Jestli to byla nějaká ošklivá stará škatule, tak jen být takhle mladá a krásná byl dostatečný důvod.“ Jeho obličej a hlas byly podobně bezvýrazné a netečné jako u kteréhokoli jiného dobře vychovaného otroka. Za ta léta jsme se sblížili, ale věděl jsem, že se nikdy nedozvím, co cítí, když se dívá na něco takového.

Nechal jsem otočit i jiná těla. Mnoho z nich bylo poznamenáno stejně jako dívka, dokonce i někteří, kteří neměli obojek uprchlíků. Jedna mrtvola se však lišila. Byla to kyprá žena středního věku, jež měla několik levných náramků a nenesla stopy trestání. Její ruce nikdy nepraly prádlo ani neumývaly nádoby a byla dobře živěná.

„Tohle je ta, co donášela na ostatní,“ řekl Hermes, „hospodyně.“

„Nu, můj úřad nemá na starosti štěstí domácností, mám dohlížet na budovy. Jakmile budou trosky odklizeny, chci se podívat na základy domu.“

Nedlouho nato byla vynesena další dvě těla a položena vedle ostatních. „Myslím, že teď už máme pána a paní,“ poznamenal jsem.

Muž byl zavalitý, plešatý, jen s proužkem šedivých vlasů nad ušima. Měl navlečený prsten občana, ale žádné jiné šperky ani žádné známky vojenské služby. Dokonce i sebekratší vojenská služba obvykle zanechá pár jizev.

Žena byla podobně při těle. Vlasy obarvené henou si před nehodou nechala složitě upravit. Zdobila ji záplava prstenů, náramků, náhrdelníků a náušnic. Ve špercích očividně spala. Dokonce i po smrti její obličej s prasečíma očima a malými svěšenými koutky úst prozrazoval zlou ženu s odpornou povahou.

„Podívejte tamhle,“ řekl Hermes a ukázal na rozbitou truhlici, ze které vyčuhovaly nějaké bílé tuniky, z nichž jedna se teď vznášela

v mělké vodě. Tunika měla na sobě úzký červený pruh náležející stavu *eques*, římské bohaté, ale neurozené třídě lidí. Ti si nadělali majetek spíš díky obchodu než vlastnictvím pozemků.

„Takže teď víme, jaké měl postavení,“ prohlásil jsem. Obě těla ležela vyložená bok po boku, ale jejich hlavy se od sebe odvracely, jako kdyby se neměli rádi stejně ve smrti jako v životě. Nicméně ten úhel byl nepřírozený.

„Zlomili si vaz,“ poznamenal jsem. „Zřejmě, když se propadli do sklepení.“

„Asi ano,“ přisvědčil Hermes a nejspíš si přál, aby nebyli zemřeli tak rychle.

„Najdi mi někoho, kdo by mohl potvrdit totožnost těch dvou,“ přikázal jsem mu. „Překvapuje mě, že ještě nepřišli žádní příbuzní, aby zjistili, co s nimi je. Zprávy o tomhle neštěstí se musely po Římě rozšířit ještě před polednem.“

O několik minut později se Hermes vrátil. Těsně za ním pospíchal majitel obchodu. „Nemohl jsem najít žádné sousedy, kteří by o nich něco věděli,“ hlásil, „ale tenhle muž říká, že jednal s některými jejich otroky.“

„Je to vůbec možné?“ ozval jsem se. „Tohle je Řím. Každý ví o všem, co se u sousedů šustne. Cožpak nikdo ze sousedů ty lidi neznal?“

„Nastěhovali se ani ne před měsícem, edile,“ řekl obchodník. „Myslím, že nebyli z téhle čtvrti, možná vůbec nebyli z Říma. Pokud vím, nikdy nenavštívili své sousedy.“ Byl to shrbený drobný muž, štíplavě páchnoucí po žluklém oleji. Nebylo třeba, abych se ho vyptával po povaze jeho obchodu. „Pravda je, pane, že s nimi nikdo nechtěl mít moc co do činění.“

„A pročpak?“

„Nu, pane, občas se odtamtud ozývala spousta nepříjemných zvuků, rámus, výkřiky a tak. Myslím, že na otroky byli dost tvrdí. Někteří lidé si stěžovali a potom už hluku ubylo; ale možná jim jen dali roubík, než je začali bít. Víam, že někdy je potřeba otroky potrestat, ale má to svoje hranice. Občas se zdálo, jako kdyby tam křižovali Spartaka a všechny jeho vzbouřence.“ Ten muž si zjevně liboval v římské lásce pro nadsázku.

„Setkal jste se někdy s někým z té domácnosti?“ zeptal jsem se.

„Tamta žena“ – ukázal na otrokyni, kterou Hermes označil jako hospodyni – „pro ně nakupovala. Vždycky ji doprovázel takový veliký otrok“ – vydal se pomalu kolem řady těl a prohlížel si je – „no, toho tady nevidím. Nejspíš je pořád ještě pod troskami. On nosil nákupy. V mém obchodě si párkrát koupila olej. Jiné otroky z té domácnosti jsem nikdy neviděl.“

Nepřekvapilo mě, že nenechávali otroky moc chodit ven. „Jak je možné, že jste poznal majitele?“

„Můj obchod je přímo támhle.“ Ukázal na stánek na druhé straně náměstí proti hlavnímu vchodu zničeného domu. Nad obchodem měl jeden z těch šťavnatých symbolů, jež římsští kupci milují: Amor lijící olej na obrovský Priápvův pyj. „Viděl jsem je skoro pokaždé, když vycházeli ven. Ji vždycky nesli v nosítkách, obvykle v těch bez závěsů. On šel většinou pěšky.“

„Jejich jména?“

„Hospodyně řekla, že se jmenuje Lucius Folius a že je to nějaký obchodník, vlastnil spoustu říčních člunů. Myslím ale, že neobchodoval s cizími zeměmi. Jméno jeho ženy jsem nikdy neslyšel. Služka jí říkala jen ‚paní‘.“

„To k určení totožnosti stačí,“ prohlásil jsem, když Hermes škrábal jména do tabulky. „Víte, kdo byl majitelem téhle budovy? Zdá se, že to nevědí ani lidé v okolních domech.“

„No, budova, která tam stávala, před časem shořela. Pozemek koupil Krassus, ale prodal ho, když sháněl peníze na svou válku v cizině. Slyšel jsem, že kupcem byl spekulant z Bovillae, ale jestli on postavil *insulu*, to nevím.“

„Mohl by být tím majitelem sám Folius?“ zeptal jsem se.

Pokřčil rameny. „Kdybych byl bohatý a mohl si na bydlení postavit celou *insulu*, postavil bych ji líp.“

„To dává smysl. Nu, my...“ náhle jsem se zarazil, jak zakřičel jeden z otroků odklizejících trosky ze sklepa.

„Tady je jeden živý!“

„Pod tím vším?“ vykřikl užasle Hermes.

„Takový zázrak stojí za vidění,“ prohlásil jsem. „Pojďme.“

Svlékl jsem si tógu a složenou podal Hermovi. „Neupust' ji do vody, nebo si i já koupím *flagrum*.“ Jelikož jsem byl plebejský edil,

byla to obyčejná tóga občana bez nachového pruhu, ale byla kvalitní, a netoužil jsem si ji zničit. Hermes už byl na tuhle povinnost zvyklý. Můj úřad mě zaváděl do těch nejspinavějších sklepů, stok a kanálů v Římě. Většina edilů pověřovala těmito úkoly své otroky, ale podle mých zkušeností jsou otroci ještě přístupnější úplatkům než edilové, tak jsem se vždycky důležitých prohlídek ujímal sám.

Sestoupili jsme po žebříku do nitra čehosi, co připomínalo kráter po úderu Jupiterova blesku. Dodavatelovi otroci odvezli trosky s pověstnou mravenčí výkonností. Řetěz mužů s vědry snížil hladinu vody ne na víc než palec či dva a my jsme se brouzdali k hromadě šikmo nakupených klád, kde se několik otroků snažilo jeden trám vypáčit. Pod ním byla vidět veliká noha, sice zkrvavená, ale nepochybně sebou šubala.

„Přežít zřícení je už samo o sobě pozoruhodné,“ prohlásil jsem. „Jak to, že se neutopil?“

Když trámy odklidili, pochopili jsme proč. Muž zjevně přistál ve sklepení na nohou a byl přišpendlen ke stěně v šikmé poloze, ale přesto spíše stál než ležel. Voda mu stoupla nanejvýš k pasu. Když jsme ho vysvobodili, viděli jsme, že má na sobě tuniku halící jedno rameno.

„Tenhle je oblečený,“ poznamenal jsem.

„Nejspíš v noci hlídal, aby nedošlo k požáru,“ poznamenal Hermes. „Podívejte, je velký a nemá na zádech jizvy. Co chcete vsadit, že je to ten, který chodil na trh s hospodyní?“

„Správně. Pokud byl vzhůru, když se to stalo, a natolik se těšil přízni svého pána, že se vyhnul bičování, možná by nám mohl poskytnout nějaké informace, tedy jestli přežije.“ Muž byl celý zkrvavený a dokázal ze sebe dostat jen zmučené, nesouvislé zvuky.

Zakřičel jsem na otroky z Aeskulapova chrámu, kteří s nosítky postávali kolem jámy. „Chci, abyste tohoto muže odnesli na Tiberiský ostrov a věnovali mu zvláštní péči. Dokud o něj nepožádá zákonný dědic majitele, je vlastnictvím státu. To vyhlášuji jako plebejský edil!“ Vlastně jsem si nebyl jistý, že mám k něčemu takovému pravomoc, ale v té době jste mohli dokázat spoustu věcí pouze patřičným sebevědomím. Muž vydal zvuk podobající se slovu a já se k němu naklonil blíž.

„Gala... gala...“ Znělo to, jako by chrastil hrstí hřebíků. Měl hrdlo plné prachu z omítky.

„Herme, dej mu napít. Třeba ten chudák přeci jen něco řekne.“ Hermes s sebou vždycky nosil malý měch s vínem ředěným vodou jen pro případ, že bych narazil na někoho, kdo by potřeboval napít. Opatrně vpravil pár kapek do mužových úst. Dlouho se zpola mrtvý otrok dusil, slintal a pokoušel se zvracet, ale po každém záchvatu Hermes trpělivě lil tekutinu do jeho hrdla. Za chvíli se mu aspoň lépe dýchalo. Začal něco mumlat, já se rychle sehnul, ale sotva šeptal.

„Herme, ty máš mladší uši. Zkus, jestli rozpoznáš, co říká.“

Hermes se tedy naklonil až k němu a soustředěním se zachmuřil. Nakonec se narovnal. „Moc jsem neslyšel a má přízvuk. Zdálo se mi, jako kdyby pořád dokola říkal: ‚Prokletý, prokletý‘.“

Za okamžik se mužova víčka doširoka rozevřela a oči vytřeštil hrůzou. Pak se bulvy otočily vzhůru a bylo vidět jen bělmo.

„Je mrtvý?“ zeptal se Hermes.

„Znovu ztratil vědomí,“ pověděl jsem mu. Otočil jsem se k otrokům, kteří stáli poblíž: „Slyšeli jste přání. Odneste ho.“

Obrátil jsem se k Hermovi: „Tak si to tady prohlédneme.“

Přešli jsme k jedné ze sklepních zdí, kde byly nosné trámy jasně vidět, dřevěnou zeď mezi nimi kryla jen tenká vrstva omítky. O jeden jsem si opřel loket a položil předloktí vodorovně. Další trám byl tři či čtyři palce za špičkami mých prstů.

„To je trochu širší než egyptský loket,“ poznamenal jsem, „ale ne zas tak moc. Někdo se snažil maličko obejít zákon, ale ne nijak dramaticky.“

Hermes vyndal svůj nůž a na jeden trám udělal dlouhý vryp. Okamžitě začala vytékat míza. „Zase syrové dřevo,“ řekl. „Ale je dost silné. Nemělo ještě čas shnít ani se zkřivit.“

„Co je na zemi?“ zeptal jsem se. Hermes se sehnul a zvedl hrst štěrku. „Nerozeznám dobrý štěrk od špatného,“ řekl jsem, „ale tohle je nesporně štěrk. Jakmile budou trosky odklizeny, chci, aby tu dělníci začali kopat a zjistili, jak vysokou vrstvu tvořil. A co je tohle?“

Klesající hladina vody odhalila poházené nářadí všeho druhu: kladiva, palice, dláta, pily, krabice s hřebíky, zednický úhelník a další věci, jejichž funkci jsem nedokázal ani odhadnout.

„V téhle čtvrti je spousta stavebníků,“ prohlásil Hermes. „Když mají po práci, často si berou nářadí domů.“

„Možná dělníky ztrestal Vulkán za to, že byli tak nepořádní,“ poznamenal jsem.

„Vsadím se, že to byly tyhle,“ řekl Hermes a přešel k jednomu z velkých vodorovných trámů, které kdysi podpíraly přízemí. „Někde tu musí být shnilé dřevo, doupě nějaké veverky nebo datla, které vytvořilo slabé místo.“

„Vidím, že ta trocha času stráveného v galských lesích z tebe udělala odborníka na stromy.“

„Napadá vás lepší vysvětlení?“ Znovu se sklonil a zvedl několik bílých válečků asi o délce a síle mužského palce.

„Co to máš?“

Natáhl ke mně ruku s otevřenou dlaní. „Konce svíček. Musely být z bytu v přízemí. Chudí lidé je moc neužívají.“

Jeden kousek svíčky jsem vzal a prohlédl si ho. Základna byla tmavá od podstavce, na kterém byla připevněná. „Bohatí lidé je taky moc neužívají,“ poznamenal jsem. Většina lidí dává přednost lampám, protože svíčky jsou drahé a navíc kapou. Ale hoří jasněji než lampy. Z nějakého důvodu jsou svíčky tradičním dárkem o saturnálních, takže je většina lidí užívá asi týden nebo dva po tomto svátku.

„Stmívá se.“ Vzhlédl jsem a zakřičel: „Marku Kanine!“

Za okamžik už muž shlížel dolů do sklepení. „Edile?“

„Přeji si, abyste tyhle velké nosné trámy, tyhle stropnice, či jak jim říkáte, dopravil do Ceresina chrámu a umístil je na jeho nádvoří jako důkaz. Chci si je zítra prohlédnout za denního světla.“

Zatvářil se kysele. „Jak přikazujete, edile.“

Hermes rýpal nožem do jednoho trámu. „Podívejte na tohle.“ Nožem vyškralab *X*, abych v slábnoucím světle viděl, co mi chce ukázat. Kde se linky křížily, byla ve dřevě díra tak velká, že bych do ní strčil prostředníček, aniž bych se bál, že si zadru třísly. „Vsadím se, že tenhle trám je plný takovýchhle vyvrtných děr.“

„Někdo nechal tyto občany zemřít, jen aby ušetřil pár mizerných sesterců. Naše zákony se poslední dobou staly příliš shovívavými. Hodlám projít právní normy a najít naprosto nejkrutější, nejprimitivnější a nejstrašnější trest, jaký byl kdy takovému člověku udělen,

a pak dohlédnu na to, aby byl také vykonán, ať už je za tuhle ohavnost zodpovědný kdokoli.“

2

Když jsem se vrátil domů, Julie hned spustila kvůli mým špinavým a zmuchlaným šatům, ale jakmile zahlédla, jak se tvářím, nechala toho. Tleskla a poslala dva otroky, aby mi rychle přinesli večeři. Domluvili jsme se, že během roku mého edilátu se vzdáme jakýchkoli myšlenek na pravidelné hodiny stolování.

„Vidím, že jsi měl špatný den,“ řekla, vzala mě za ruku a zavedla mě do *triclinia*. „Došlo k nějaké potyčce?“

„Tentokrát nešlo o potyčku,“ pověděl jsem jí, když jsem klesl na lehátko. „Spadla *insula*. Poslední sčítání skončilo u čísla dvě stě třicet tři mrtvých. Je spousta zraněných a někteří z nich nepřežijí.“

Zalapala po dechu. „To je ohavnost! Nemůžeš jako plebejský edil přikázat, aby se ty staré rozviklané budovy nechaly zbourat? Za rok zabijí víc lidí než nějaká válka v cizině.“

„To bych mohl, kdybych měl čas a asistenty a pomocníky, což není můj případ. Tohle byl stejně nový dům. Prohnaný dodavatel, podřadný materiál, bezpochyby tučný úplatek pro jednoho z loňských edilů, zkrátka běžné okolnosti.“

Posadila se vedle mě a pohládila mi čelo, zatímco staříčká Kassandra, která si stále střežila své servisovací povinnosti v *tricliniu* jako drak, prostírala chléb, olej, uzenou rybu a kousky ovoce. Hermes donesl víno, jež zředil vodou podle mého osvědčeného pokynu – džbán vystrčil z okna do husté mlhy.

„Najez se, než budeš pít tohle,“ poručila mi Julie. „Povedeš žalobu?“

„Pokud mi případ zůstane. Metellus Scipio ho chce předat svému synovi.“ Přejel jsem si rukou po obličejí. „K čemu to vůbec bude dobré? O jednoho mizerného dodavatele víc nebo míň neznamená z dlouhodobého hlediska v podstatě nic.“